

ՏՐԱԿՏԱՆԻ ՏՐԱԿՏԱՆԻ

ՈՐԱԳԻՐ

Դաշնայնական Դաշնայնական և Զոհարական

ԵՐԿՐԱՐԻ ՏԵՐԻ, ԹԻՒ 61

ՕՐԱԳԻՐ

ՈՐԱԳԻՐ 21 ԵՐԿՐԱՐԻ 1841

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

15 Դեկտեմբեր :

Դեկտեմբեր 9 ին արտաքին կարգի խորհուրդ մը եղաւ Բարձրագոյն Գաւառ : Կրտսեղին թէ Լաւրէստանի մէջ կրօնքի կոյր նախանձաւորութիւնէն պատճառաւ մըղղումները չաւարտ եղած է առ խորհուրդը :

— Լաւրին Սահմանութիւն իրող փաշան՝ արքունի պալատին միջոցով, քանի մը օրէ ՚ի վեր թիւնն հիւանդութիւն մը աւելնալով պարտաւորեցաւ իր բընակարանէն դուրս չելալ :

Տէրութեան բոլոր մեծամեծները այցելութիւն ելլալով անոր՝ ցըրուցին իրենց հողորութիւնը որ ունին՝ Լաւրին Սահմանութեան տաղծութեանը վրայ :

— Գաղղ խախտ շողեւնաւ Տաւա Տաւ Էքիպ Էֆէնտին՝ որ ասկէց աւառ Բարձրագոյն Գրան կողմէն գետնէն էր Լաւաւայի հետեւալ օրը զնայ տեսութիւն ընելու Բարձրագոյն Լաւաւայի քոսին, արտաքին գործոց պաշտօնատար իր փաշային և Լաւրին Սահմանութիւն սերտաբեր՝ Սուլտան ֆաշային հետ :

— Լաւրին Տաւ Էքիպ Էֆէնտին անուն շողեւնաւ մայրաքաղաքս հասնելով Եօթը հարուրի չափ զօրք բերաւ, որոնք իսկոյն ցամաքը ելլալով Աւառքէրի գաւառը գոյնին, իրենց համար պատրաստուած ձմեռանոցը :

— Երէկ Եֆէնտին շողեւնաւ Երէկ կըլաւ

մեկնեցաւ Լաւաւայի կողմէն : աս շողեւնաւ շատ զօրք կայ, որոնք Եֆէնտին պիտի ելլան :

— Կաւալարութեան շողեւնաւ ալ Եֆէնտին Գաւառի ըստած, մեկնեցաւ ասկէց Եֆէնտին զօրք տանելու համար :

— Սահմանաւոր, որ աւառ էր Եֆէնտինէն շողեւնաւ՝ որն որ հիմայ վերջըլաւ է, Բարձրագոյն Գրան Թարգմանիչ եղաւ : Սահմանաւոր արեւելեան լեզուաց քաջաճմուռ ըլլալով՝ շատ յաջողութեամբ պիտի կատարէ աս պաշտօնը, ինչպէս որ իր նախկին պաշտօնին մէջ ալ յաջողակ էր :

— Լաւրին Տաւա Տաւ Էքիպ Էֆէնտին փաշան, Լաւրէստանի նախկին սերտաբերը :

— Կաւալարին մէջ չորս մեծ նաւեր պատրաստուելոյն, կըսուի թէ աս նաւերը շուտով պիտի մեկնին զօրքերով, բայց տակաւին մարդ չի գիտեր ուր ելլան :

— Քանի մը փոքրիկ նաւեր ալ պատրաստեցան, որոնք պիտի ելլան Լաւաւայի, Ալեքսիք և Սամա, նոյն նաւահանգիստները կենալու :

— Լաւաւայի 12 ին Գիլիքի՝ Պէյօղլու ձմեռանոցի գիւմարը եղած Թաւրոնը երեցաւ : Կըսուի թէ քանի մը չարագործ անձինք կրակ ձգել են :

— Լաւրին Տաւ Էքիպ Էֆէնտին մէկ կողմէն ալ կը ըսուի պատահեցաւ, բայց շուտով հասան մարեցին :

Լաւրին Տաւ Էքիպ Էֆէնտին անուն օրագրութեանը մէջ կըլարդացի հետեւալ յօդուածը :

Լաւրին Էֆէնտին, որ շատ տանջէ հրաման տաւ էր որ Բարձրագոյն Գաւառս զայ ու հոն բնակի, հիւանդութիւն մը քաշելով և քանի մը տոմսէ ՚ի վեր վատաւորը ըլլալով, հրաման խրդրեց Բարձրագոյն Գաւառն որ Կրտսեղին պալատը դառնայ և իր տաղծութեան պէտք եղած հողը զոտիւններ ընէ : Լաւրին Էֆէնտին մայրը ևս, որ շատ պաւառ է, իր գաւառին հետեւութիւնը մեծ ցաւ ըլլալով սրտին, աղերսագիր մը տուաւ Լաւրին Սահմանութեանը, աղաչելով որ անոր հրաման տայ Կրտսեղին պալատը դառնալու : Լաւաւայի տեսնելով որուն յանձնըլաւ աս աղաչանքին ընդունելով կամ չընդունելով, խորհելով որ Լաւաւայի կանոնին մէկ յօդուածին համաձայն տէրութիւնը կարող է իր կապին պէս գաւառ պարտաւորելու պատիժը տալու, կամ անոնց յանցանքը ներելու, Սահմանաւոր Լաւրին կամացը յանձնեց աս խնդիրքին որոշումը :

Լաւրին Սահմանութեանը որ միշտ կը ցոյցընէ իր վեհանախութիւնը, հաճեցաւ հրաման տալ Լաւրին Էֆէնտինին որ Կրտսեղին պալատը դառնայ : Սուտի արքունի հրովարտակ մը խրկուելով հրաման եղաւ անոր որ մայրաքաղաքը մտնայ, բայց ան պայմանով որ իր գեղի տունը բնակի և բնաւ մեկուն հետ տեսութիւն չընէ :

Լաւրին Էֆէնտին արդէն հասած է հոս :

ԲԱՆԱԿԱՐԱԿԱՆԵՐ

Լաւաւայի շողեւնալ :

Լաւաւայի Կրտսեղին արժանի է ան ժողովուրդը, որուն մէջը աղգասիրութեան աշխարհաշէն աղնիւ և անաղղ, լուսափայլ ջահի պէս բորբոքեալ կը վառի. որով երկպառակութիւնը ու խեղճ իրենց թիւնաւոր հետեւանքներով կը փարատին. ինչպէս կը փարատի աղաւաղին մուծը արեւուն լուսէն : Լաւրին Էֆէնտին մէջ կը ըսուի այնպիսի համամիտ ու եղբայրասէր աղաւաղ ու ժողովուրդը, թէպէտեւ ասին ասին ձախող գիպաւանքներու ալ հանդիպի. որոնք գիւրատար կը ըսն ու մեծ փառանք չեն կրնար պատճառել, որովհետեւ միաբանութիւնը ու սերը ամեն բանին հնարը կը գտնայ. ամեն գէշ գիպաւանքը աղեկի կրնայ դարձունել. վերջապէս փորձելով ձմարտութիւն է թէ, միաբանութիւնը ամեն գործի մէջ յաղթող գտնուի է, ու անոնց անոր յաջողութիւն ու յաւաքագիտութիւն չըլ-

լար ամենեւին ինչ կերպ գործառնութիւն թէ որ ըլլայ :

Լաւաւայի Կրտսեղին անունը կը հետեւի թէ, երկպառակութեան մէջ գտնուող գործող պղծին բաժինը ուրիշ բան է, բայց միայն ձախողութիւն, աղքատութիւն ու կերպ կերպ ուրիշ աղեկալի գիպաւանք. որոնք թէեւ աղեկ բերանը պղծի ու թիւնը ըլլան, բայց երկպառակութեան մահաւոր թիւնը շուտով կրնայ տալ կանկալ զանոնք. որով պղծի ու մասնաւոր ձախողութիւնները մեծնալով՝ անհամար փառանք կը պատճառեն բոլոր աղծի մը : Տե՛ս ու բարակ գաւառանք՝ անզօր մարդ մըն ալ կրնայ առանց աշխատանք կտոր կտոր ընել. բայց թէ որ իրեք չորս հատը կամ ալ ասելին մեկմեկու կապած ու աղեկ միացած ըլլայ, ան ասունը խիստ գոռար է, կամ անհնարին է հասարակ զօրութիւնով կտորել զանիկայ. բայց խորամիտ մարդը ինչ կընէ, ան կապած գաւառանքները մեկմեկէ նախ կը զատէ, ետքը զատ զատ մնալով գաւառանքները, բնականաբար չեն կրնար գիմանալ ու որուն ձեւը անցնի զիրար կը կտորէ զանոնք : Լաւաւայի Կրտսեղին անունը կը հետեւանք ու

միաբանութեան յաջող վախճանը : Լաւաւայի մարդ ասանկ հաղաթար օրինակներ կրնայ մտածել ու համոզուիլ միաբանութեան մէջ, թէ միաբանութեան ու եղբայրսիրութեան լարիքները անհամար են :

Բայց ի՞նչ կըսենք, ասիկա անհրաժեշտ ճշմարտութիւն մը ըլլալով չի գիտեր, ով չի ձանձար. ամենքն ալ աղգասիրութեան ջատագովութիւնը կընենք ընկերութեանց մէջը. ամենքն ալ եղբայրսիրութիւնը մեծ առաքինութիւն է կըսենք, ու կը հաստատենք թէ, անկէ մեծամեծ բարեքներ ու օգուտներ առաջ կուգան. վերջապէս ամենքն ալ ինքզինքներն շատ աղգասէր կը համարենք ու կը կարծենք : Բայց մեկ մասերնիս խօսքով միայն աղգասէր ենք. թէպէտեւ քիչ շատ հարստութիւն կամ տաղանդ ունենք, ու թէ որ աշխատելու ըլլանք, ինքզինքներն քիչ մը նեղացունելու կամ քիչ մը ըստակ ծախք ընելու միտք ունենանք, մեծամեծ օգուտներ կրնանք ընել աղծին, բայց մեր ըստակը մեր հանգիստ կեանքը աղծին յառաջագիտութեան ասելի կը սիրենք : Երէ մասերնիս խօսքով աղգասէր ենք ու գործքով ալ

ԶԱՌԻՌՆԻՒՆ

21 Նոյեմբեր

Փորձ կուլած գաղղխարէն օրագրութեանը մէջ կը կարգադրուի :

« Ինչպէս որ կը կարծէինք՝ Մաք-Էօտի ազատութիւնը բոլորովին չի վերջացրէր Միջոցային և Միացեալ Նահանգացի մէջ վէճը . որովհետեւ Միջոցային օրագրութիւնները սկսան արդէն այն բաներուն վրայով գրել՝ որոնց համար գեռ որոշմունք մը եղած է : Հիշեալ օրագրութիւնները կը ծանուցանեն որ՝ Միացեալ Նահանգներու նախագահը, Մաք-Էօտի բանոր մնալուն և դատաստանին փոխարէնը հաստատուելու համար հարկաւոր եղած կարգադրութիւնները ընելէն ետեւ, Միջոցային կառավարութեան պիտի խնդրէ :

ա . Քարոլին նաւուն տիրոջը կրօն վնասներուն փոխարէնը, նմանապէս կրօնական հաղարարութիւն համար, որն որ օրէնքի դէմ՝ բռնեցին Միացեալ Նահանգներու երկրին մէջ :

բ . Փոխարէնը Միջոցային նաւերուն, որոնք որ Միջոցային պատերազմական նաւերէն բռնուած էին Միջոցային ծովերէն :

գ . Երկու տարւան յուլիս ամսու առջի օրը՝ ետ տան այն երկրները որ Մայնէ նահանգին կը վերաբերի, որոն վրայի վէճը գեռ լրացած է, ինչպէս որ հաստատուած է 1786 ին գաղղխարութեանը մէջ :

դ . Կողմէն որ սահմանադրութիւն ճանչցուի հիւսիսային արեւմտեան զին եղած ժայռերու լեռներուն անդին կողմէն մինչև Խաղաղական ծով :

« Լա վերջի երկուքին վրայով շատոնցմէ վէճ կայ վերջիշեալ կառավարութեանց մէջ :

« Երեկ հրատարակեցինք մենք՝ Մօրնիսկ - Էտրաի տըւած լուրը թէ, Վաշինգտոնի տեղութիւնը միջնորդ պիտի ըլլայ ասոնց վէճը լրացնելու համար : Բայց գիտնալ պիտի է որ՝ Էտրաի թաղաքը եւ յիշեալ վէճին մէջ գտնուեցաւ ատեն նօք, ու իրաւարար ըլլալով երկու կողմին՝ թէպէտ իր վճիռը տըւաւ, բայց Միացեալ Նահանգները յայտնի դէմ կեցան ու ամենեւին չուզեցին ընդունել անոր վճիռը : Եւսկէ կիմացելի որ՝ ինչպէս

կը լայնիք թէ որ մասնաւոր կիրքեր, ու խէթ չունենայինք սիրտնու մէջը մէկմէկու վրայ . մէկ մասերնիս թէ խօսքով և թէ գործքով ազգասէր ենք, բայց դժբաղդաբար քիչ ենք ու բաւական զօրութիւն ու կարողութիւն չունինք ձեռքերնիս . վերջապէս մէկ մասերնիս ալ ամենեւին չառաքատեալ կը համարինք զմեզ, բայց իրօք ազգասէր ենք, թէ որ շիտակը բտելու ըլլանք . ինչո՞ւ որ ազգասիրութեան ճատագործութիւն կրնանք ըսելով, բոլոր ազգը կը նախատենք, մեր եղբարները կանարգենք ազգին վրայ սէր չունին կարծելով . վերօք ըզվէրս բժշկել կուզենք :

Սակայն ասանկ ընելովիս, թէ որ ուրիշ պակասութիւններ ալ չունենանք, աս մեր բարձրագոյնը ու մեր ընկերները վատահամբաւել բաւական չէ՝ մը ազգատեսցնելուն կարգը գնելու մեղի : Վանդի աս մեր անարժան վարմունքը ուրիշ բանէ չի յառաջանար, բայց միայն ճշմարիտ ազգասիրութիւն չունենալնէս . ինչո՞ւ որ եթէ մեր ազգին վրայ անկեղծ սէր ունենանք, թէ որ անոր աղեկութիւնը ուղիւ ըլլանք, կը պարտաւորինք ազգին պակասութեանը ծանուցինք մեր երեկեան թիւովը, աս օրվան օրս շատ գոռարին բան է միջնորդ դատաւոր ըլլալը որ և իցէ վէճի . ուստի շատ աղէկ կը նէ մեր տեղութիւնը որ ամենեւին չի խառնուի աւսանկ գործքի մէջ, թէ որ իրաւի խառնուելու միտք ունինք :

Մէլանիկէն կը գրեն հետեւեալ լուրերը :

« Մեծ ուրախութեամբ լսեցինք որ Վաշինգտոնի փաշան՝ Նախկին կառավարիչը Վիտինի, Վերէզի և Վէլանիկի, Վանայի կառավարիչ անուանելու է : Բայց մէկ դժբաղդ գիտուածով մը՝ որ շատ անգամ մարդուս կը հանգիստի, կառավարիչ անուանելուն լուրը իրեն հասնելէն քանի մը ժամ ետք, Վերէզի իր բնակարանը կիսով չափ այրեցաւ, ու նաեւ իր կնոջը անդամանդները և տանը մէջ պահուած ստակը, և ուրիշ ծանրագին բաներ, չի կրցան կըրակէն աղատելու :

« Յիշեալ փաշային տղան՝ Միլ պէյը՝ որ Մէլանիկի ռեպի, զօրքերուն միտաւոր է : աս աղետալի լուրը տանելուն պէս իսկոյն մեկնեցաւ գնաց, իր ծնողացը օգնութիւն հասնելու :

« Քաղաքիս մէջ ծաղիկ հիւանդութիւնը ըսկընելէն մինչև հիմայ, 1800 հոգի մեռան հրեաներէն : Բայց կը յուսանք անշուշտ որ աս ցաւալի դիպուածէն շատ օգուտ առաջ պիտի գայ մէկ օր մը . վասն զի ինչպէս որ ծանոթախոսին առջին աւերելու համար կարգադրուի քարանձաններ հաստատուեցան հերութեանը մէջ, անանկ ալ աս հիւանդութեան տարածվելը արգելելու համար՝ պատուաւորելով (աշ ընելով), արդէն հարկաւոր եղած զգուշութիւնները ընել տալու համար հոգ տարուած է : Հիւրուի թէ որ շատ ժամանակէ ի վեր կոստանդնուպոլսոյ մէջ յատուկ պաշտօնատէր մը գըրած ըլլար, աղքատաց զաւկներուն պատուաստութեանը հոգ տանելու, ու նաեւ հերութեան ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ քարանձաններ բժշկներուն յանձնուած ըլլար աս հոգը, անշուշտ աս տարափոխիկ ախտը այնքան կոտորած չէր ընէր հոս տեղ :

Թիւնները ծածկել ու աշխատիլ, ձեռքերնէս եկածին չափ քիչ ցընել զանոնք . բայց մենք ասոր տեղը ի՞նչ կընենք . մէկ պակասութիւն մէկ մեղութիւն ևս կուրեցընենք ազգին վրայ, որն որ մեր բարձրագոյնն է . թէ իրաւամբ ըլլայ և թէ անիրաւութեամբ միշտ յանցաւոր ենք : Թէ որ մէկը իր կողմը խնդրէ անիրաւ տեղը, պարտաւոր կը լայ գոխիքին կրակին, ինչպէս կըսէ սուրբ Լէւոնտարանը, հապա ռիքան աւելի դատապարտութեան տակ կը մնանք երբոր բոլոր մեր ազգին կամ մէկ մասին դէշ կըսենք . բայց պիտի ըսեն թէ, մենք անիրաւ տեղը դէշ ըսած չունինք : Սակայն մենք որ մեր ընկերները իրենց պակասութեանցը համար կը նախատենք կը բամբասենք, աչքերնուս վրայէն քօղը անգամ մը վերցընենք ունայինք զգուշութեամբ, չըլլայ թէ ուրիշներուն ունեցած պակասութիւններէն ի դատ, ալ աւելի մոռութիւններ ունենանք մենք վրանիս : Հիւրուի ազգատեսց մարդը, ազգին թշնամութիւն ուղղող ու ընողը՝ դատապարտաւոր է ու քարկոծելու արժանի է . բայց մէջերնիս անմեղ ռիքէ արդեօք որ առաջ ինքը նետէ քարը . ի՞նչ

« Հատ գոգութեան արժանի է ուրեմն, կոստանդնուպոլսոյ մէջ ձրի պատուաստելու համար սահմանված մարդասիրական հաստատութիւնը :

Ինչպէս որ Վաշինգտոնի թաղը տուն մը գող մոնալով՝ 5-6 հաղար զուրուշ բան գողցել է, նաեւ փոքրիկ անտուկ մը ոլու մէջ ծանրագին կերպաներ կան եղբ . հետեւեալ օրը գտան աս անտուկը դատարկ, նոյն տանը մօտիկ փողոցի մը մէջ :

« Տեղոյս մօլան անցածները Պօլա կանչուեցաւ, ու անոր յաջորդը Համամ ճի դատէ եֆէն տին անցեալ շաբթու յիշեալ մայրաքաղաքէն իջմիջ հասաւ :

« Վաստիայի երրորդ ծովապետ Պ . Պանտիէնան, անցած շաբթու Վրէշէր շողենաւով Պօլա գնաց :

() պէրվեր անունով անգղիարէն օրագրութիւնը ինտուայի մէջ ամեն օր տըւած երեւելի օրագիրներուն վրայ խօսելով, կը հաստատէ թէ աս տարւան ապրիլ ամսու սկիզբէն մինչև յունիսի 29 հրատարակած բոլոր օրագիրներուն թիւը հետեւեալն է :

Մեռնական օրագիրները .		Օրը
Թայմիզ	1,650,000	21,154
Քրօնիք	600,000	7,691
Հէրէլ	405,000	5,192
Փօս	305,150	3,912
Իրիկան օրագիրները .		
Սին	314,000	4,025
Կլօպ	260,000	3,333
Սոքնտէր	250,000	3,205
Քուրի	48,000	615

Հաբօլէօն Պօնտիարթէի գլխարկը (շախմատ), որն որ 1, յլանի պատերազմին մէջ գլուխը գրած էր, յամին 1835, դեկտեմբերի առջի օրը՝ Պարիզի մէջ ծախու առաւ Տըլաքթօս անուն բժիշկը, հաղար ինը հարու քսան ֆուանք հաստատուելով :

զարմանք է որ, մեր աչքին գերանը չենք տեսնար . այլ ուրիշներուն աչքին շուրջ մեծ պակասութիւն կը համարենք անոնց . ի՞նչ է ասոր պատճառը . մենք ազգասիրութեան ի գատ ուրիշ բան չենք գտնար . ինչո՞ւ որ ճշմարիտ գիտունը կատարեալ անձը ուրիշներուն յանցանքին ու պակասութեանը համար ներողամտութիւն կուրենայ միշտ, ու միայն իր սխալանացը վրայ անաչառ դատար կը լայ . իմաստուն մարդը անշուշտ՝ կոյր չի կրնար ըլլալ . իր անձին չափը կը ճանչնայ, իր պակասութիւնները գիտէ ու զանոնք շտկելու կաշխատի . իմաստուն անձը խոնարհ կը լայ հեղաբարոյ, քաղցր, եղբայրասէր ու մարդասէր : Եւ որ համար ազգասէր անձինք կը պարտաւորին հոգուով չափ աշխատիլ՝ գիտութիւնը ու ուսմունքը ազգին մէջ տարածելու, որն որ ուրիշ բանով չըլլար . բայց միայն գաղափարներուն հարկաւոր եղած բարեկարգութիւնները հոգալով . որոնց մէջ հայազգի մանկունքները կերպ կերպ ուսմունքներով ու լեզուագիտութիւնով միտքերնիս զարգարելով, սիրտներուն մէջ ալ եղբայրսիրութեան ու ազգասիրութեան աղնուական եռանդը

Հինգ հարիւր ֆունտը գին դրած էին այս գլխարկին . բայց երսունեւերկու հոգի ըլլալով ծախու առնելու փափագողները , այնքան է վեցուցին գինը :

Վարսովայէն մինչև Վրաքովիա երկրթէ ճամբայ մը կը շինուի հիմակ , ուր տեղ 20,000 բանուորներ կը բանին : Ետնց մէջ 15,000 հոգի կան ուսաց գեղացիներէն , որ իրենց տիրութեանը վարձքով տրւած են երկրթէ ճամբայի վերակացուններուն : Եւ գեղացիներուն համար կը վճարեն մարդ գլուխ 6 կամ 10 արծաթ ուռալի , ամեն մէկուն յաջողութեանը և կարողութեանը չափով , ուստեց ուտելիքը ևս կը հոգան . նաև պարտաւորեալ են 700 ուռալի վճարել ամեն մէկուն համար , թէ որ փախչին կամ մահանալու ըլլան :

Սոսիթէօր անուն գաղղիարէն օրագրութիւնը կը հրատարակէ թէ աս տարւման աւաջին ինը ամիսներուն մէջ , Վաղղիայի տէրութեան եկամուտը հասեր է 521,441,000 ֆրանքի , որ 18,457,000 ֆրանք է վերէ եղեր է 1840 էն , և 43,525,000 ֆրանք է վերէ 1839 էն . բայց 1,490,000 գանազան քանակու համար ծախք եղեր է . ուստի այս տարւան եկամուտը 1840 ին հետ բաղդատելով նոյնչափ ամբարան մէջ 12,402,000 ֆրանք է վերէ է :

Ղեդրիլի մէջ հետաքրքրական զիպուած մը պատահեցաւ մօտեա . մէկ կին մը՝ օրուն զաւակը մեռած էր քանի մը ատենէ ՚ի վեր , հրաման աւաւ քաղաքին կառավարիչէն որ անոր գերեզմանը բանին , որպէս զի գարդարէ անոր ոսկորները քանի մը թանկագին զարդերով : Ստովի երբ որ գերեզմանէն զուրո հանեցին ու բացին յիշեալ տղուն անտուկը՝ ապշեցան մնացին տեսնալով որ գլխովին դատարկ է : Քաղաքին կառավարիչը այս դիպուածը ընկուն պէս հրաման ըրաւ որ քննեն իմանան թէ ինչ է պատճառը որ այս մեռելը աներեւոյթ եղեր է գերեզմանին մէջէն : Ստովի զգուշաւոր քննութիւններ ընելէն ետեւ , վերջապէս իմացե-

ցաւ որ այն կողմի մեռել թաղողը՝ որն որ մեծ էրամակ մը ունէր խողերու , ու նպարտաւաճառներուն մեծ մասին ալ ինքը խողի միս կը վաճառէր , իր թաղած մեռելներովը կը սնուցանէ եղեր նոյն խողերը : Իր տանը ամեն կողմէն մարդու միս գտան , որ կտոր կտոր ըրած կը պահէր խողերուն տալու համար . ասոր վրայ վերապին գերեզմաննոցը պացին , ու հոն գտնուած մեռելի անտուկները զուրո հանելով բացին տեսան որ ամենն ալ դատարկ են : Եւ մեռելաթաղը ուրիշ վաստակ մէն ալ ունէր այս գործոյն մէջ . վասն զի երբոր իր տունը կոխեցին , 50,000 ֆրանքի մօտ թանկագին զարդեր գտան ոսկիէ արծրթէ ևճ . ևճ . որն որ մեռելներուն հետ թաղած էին : Հիմակուհիմայ բանտը դրած են յանցաւորը , որ այս բանիս համար հարկաւոր եղած քննութիւնները ընեն :

Եսանկ արտաւոյ դատաստանի մը մասնակից եղող անձինքները , հարկաւորապէս շատ տրամուծիւն պիտի ունենան , թէ՛ իրենց ազգականները խողերու կերակուր տրւած ըլլալուն , և թէ իրենք երկար ժամանակ այն կենդանիներուն միւր ուտելուն համար : Ետը վրայ արգիւցին որ այն քաղաքի բնակիչները մէկ ատեն խողի միս չուտեն . ու մեռել թաղողին խողերը բոլորն ալ սպաննեցին :

ԱՌՆԻՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թրքեստ , 4 Նոյեմբեր :

Յորին : Ենգղիայի համար բուսական ապրանք ծախեցաւ 5 1/2 ֆիօրին սթարոն . անկէ ետքը մնացած կիսուղ լաւ ցորենը՝ 5 1/2 - 5 3/4 ֆիօրին գրեթէ բոլորը ծախվեցաւ . վարնոյ տեսակ խիստ քիչ մնաց հիմակ քաղաքիս մէջը : Ետը համար աւաջքի գալու ցորենը 5 3/4 - 6 ֆիօրինի գնոյ առնող կը գտնուի :

Դեղին տարը : Խիստ քիչ է . 2 1/2 - 2 3/4 է գինը . բայց երեւոնքը ձմեռվան մէջը պիտի բարձրնայ :

Վարի : Վիչ կայ 2 1/2 ֆիօրին է սթարոն աս օրվան գինը :

Պէտրիւճէ : Կուզվի . 4 1/2 ֆիօրինի գիւրավաճառ է :

Վթանի հոնտ : Վիչ ապրանք կայ ու միշտ կուզվի 7 - 7 1/2 ֆիօրին սթարոն :

Սուսամ : Ետրեստանէն մէկ մաս սուսամ եկաւ ու իսկոյն 9 ֆիօրինի ծախվեցաւ սթարոն : Իզմիրու ապրանքը 9 1/2 ֆիօրինի գիւրավաճառ է :

Չէթ : Թուէ է ու գինը իջնալու վրայ են . հիմակւան արժողութիւնը 28 1/2 - 29 1/2 ֆիօրին է :

Բամպակ : Իզմիրու տեսակները թուէ են 26-30 ֆիօրին բոտ տեսակին : Մաքոն՝ 40 ֆիօրին . Վմիրգիլի՝ 31-32 ֆիօրին :

Բուրգ : Թուէ է . լուացած ճերմակը՝ 33-36 ֆիօրին խանթարը . սեւը՝ 21-22 :

Ֆիլիք : Վիչ կայ . մէկ փոքր մաս լաւ տեսակ ապրանք 95-100 ֆիօրինի կը ծախի խանթարը :

Ղէհրի : Հին ապրանքը 115-140 ֆիօրին է ըստ տեսակին . նոր ճէհրին 150-155 ֆիօրին կաժէ խանթարը :

Սեղրամոմ : Թուէ է . հազիւ թէ 93-95 ֆիօրին կը ծախի :

Տորն : Վարնոյ տեսակները 21-23 ֆիօրին է . Պախըրու լաւ ապրանքը 28 ֆիօրին գիւրավաճառ է :

Թիֆթիք : Ինկիլիզու տեսակը՝ 90-95 ֆիօրին խանթարը կը ծախվի :

Կոստանդնուպօլիս , 18 Նոյեմբեր :

Մայրաքաղաքիս առևտրական գործառնութիւններուն երեւելի փոփոխութիւն մը չեղաւ վերջի տասը օրվան միջոցին մէջը : Հասարակօրէն ամեն ապրանքները թուէ են . որոնց վրայ քիչ մը ծանօթութիւն կուտանք :

Ղէհրի : Եւաջին տեսակ ապրանք խիստ քիչ է , այսու ամենայնիւ գնոյ առնող չի կայ . որովհետեւ Եւրոպայի լուրերը աս ապրանքին վրայօք թուէ են . աս պատճառով հիմակւան տեղոյս գինը անունով միայն են . 28-30 զուռուշ օխան ըստ տեսակին : Սկիլիպը՝ 15-16 զուռուշ օխան :

Վիթրի : Եւաջ հասարակ ապրանք է . 6-7 զուռուշ օխան թուէ է ու առնող չի կայ :

անջինջ կը տպաւորուի . մանաւանդ թէ որ հարկաւոր ուսմանց մէջը քիչ մը յառաջանալէն ետքը , հայրենիքէն անգամ մը դուրս ելան ու Եւրոպայի ծաղկեալ քաղաքները պարտելով լուսաւորեալ ազգաց հետ տեսութիւն ու ընտանութիւն ընելու ըլլան , ան տեսնը կատարեալ ազգաբնիկ ու ուսումնասիր կը ընեն անշուշտ , ինչու որ օտար ժողովուրդներուն ազգասիրութեան ու ուսումնասիրութեան բարի օրինակները հարկաւորապէս գոյնի նախանձաւորութիւն մը կը պատճառեն բոլոր դիւրազած երիտասարդներուն սրտին մէջը , որով կը պարտաւորին իրենք ալ ձեռքի ընեն եկածին չափ աշխատել իրենց ազգին յառաջագիմութեանը :

Եւ ըսածնիս այնքան ճշմարիտ է որ փոքրով կը տեսնանք թէ , Եւրոպայի ու Հինտու կողմերը եղած սակաւաթիւ հայերը՝ աս կողմերու հայազգի ժողովուրդէն աւելի ազգասիրութիւն ու ուսումնասիրութիւն ունին , ու մէջերն ալ աւելի միաբանութիւն ու սէր կայ : Զննք երկրայիր օրքիչ ատենէն աս կողմերը ևս ազգասիրութեան ճրագը ալ է վիճի լուսափայլ պիտի վաւախի , որով-

հետեւ գիտութիւնը ու ուսմանը՝ օրէ օրէ տարածվի սկսաւ մեր ազգին մէջն ալ :

Վեշ եղանակէն ու փոփոխութեան ետքը հասարակօրէն պայծառ օր ու լուսափայլ արեգակ կը ծագէ , մթապատ ամպերուն՝ պարզ ու քաղցր օդ կը յաջորդէ , որով բոլոր մահկանացուներուն սրտին մեծ միսթարութիւն ու բերկրութիւն կը պատճառվի : Ետրեստան մենք ալ , թէ և երկուայու թիւն չունենինք , թէ քանի մը ատենէ ՚ի վեր մեր ազգին մէջը ծագած երկպառակութեանը վերջը ալ աւելի հաստատ միաբանութիւն ու սէր ըլլայ պիտի , բայց և այնպէս մեր սրտին ուրախութիւնը անհամեմատ եղաւ , երբոր աս բերկրաւթի աւելալը ընդունեցինք Կոստանդնուպօլիսէն : Եւ ամեն ճշմարիտ ազգասէրները մասնակից կը ըլլան անշուշտ մեր սրտին ուրախութեանը . ամեն ճշմարիտ ազգասէրները տօնախմբել կը պարտաւորին ան երջանիկ օրը , որ ասանկ մէկ ազգագուտ միաբանութիւն ու սէր հաստատվեցան մեր մէջը . արդարեւ երջանիկ օր , ուսկի պիտի սկսի աներկբայ մեր ազգին ամեն կերպի յառաջագիմութիւնը : Ետրեստ թէ ամենքըս ալ աս

հասարակ մեր հինցած անձնական կիրքերը սիրտերնէս բոլորովին արմատախիլ ընենք . մոռնայինք մէկմէկու վրայ ունեցած խէթերնիս . աւելի կամ պակաս զըոյց թէ որ ըսած ենք մէկմէկու համար աս վերջի երկպառակութեան ատենը , միտքերնէս հանէինք գլխովին ու խօսակցութիւնը անգամ չընենք մէջերնիս , որոնցմէ մնասէն ՚ի զատ ուրիշ բան չի կրնար ծագիլ : Ղշմարիտ ու տաղանդաւոր ազգասէրները աս անյիշատելութեան վերայ պէտք է որ աշխատին հիմակ , ասքրիտոնեալայելաւաքինութեան համար յորդորական ճառեր կը պարտաւորին գրել ու բարեմիտ հասարակութեան միտքը համոզել ու շահել , որոնց ազգասիրական աշխատութեանցը փոխարէն՝ պակաս անթաւաճ փառաց պիտի դիմի իրենց գլուխին :

Գլխորդ: խիստ շատ ապրանք կայ ու ծախու
տունող չի գտնվել: օխան 6½ զուռուշի անգամ:
Հիմնական քաղաքի մեջը 600 ջուլվալի չափ
գլխորդ կայ:

Ֆիլիք: Բախտեալ տասը տասնհինգ օր առաջ
շատ կուղվել: ու մինչև 22-23 զուռուշ օխան
ծախվեցու: բայց հիմակ թուլ է ու 20 զուռուշի
առնող չի կայ:

Լիֆի: Բիչ է, բայց և այնպես 70-71 զուռ
ուռուշն առելի առնող չի կայ չէքին (250 տիլեմ):

Մեղրամոմ: Բախտեալ քիչ ապրանք կայ, այս
տու ամենայնիւ չուղվել:

Եղան մորթ: Միշտ կուղվել: մինչև 6 զուռուշ
օխան ծախվեցու:

Սուսամ: Բախտեալ քիչ մը թուլ է հիմակ,
բայց և այնպես 90-100 փարայ ծախվեցու օխան:

Բթանի հունտ: Կուղվել: մինչև 28 զուռուշ
ծախվեցու քիչ, որ 20 օխայ կուղայ:

Ցորեն: Կուղվել: ու բաւական ծախք եղաւ թէ
մայրաքաղաքի մեջը քշելու համար և թէ դուրսե-
րը խրկելու համար: որոնց արժողութիւնը հե-
տեալն է:

Լզոֆի ցորեն	22½-23½ քիլէն
Օտէսայի	21½-22 "
Խամայիլի	21½-22 "
Ղալաի	20-20½ "
Բումէլի	19½ "
Ղալաի կակուղ	18½-19½ "
Խալայիլի	17-17½ "
Բումէլի	17½-18 "
Լզէքսանդրիայի ցորենը	17¾-18¼ "
Ղալաի սարը սարը	10½-11 "
Խալայիլի	9½-10½ "
Ղարի	8-8½ "

Քաղաքի մեջը 200,000 քիլէի չափ կարծր ցո-
րեն կայ, 30,000 քիլէ կակուղ ցորեն, 20,000 քի-
լէ տարը, ու 10,000 քիլէ գարի:

Իզմիր, 21 Եւրեմբեր:

Քաղաքի առևտրական վիճակին նոր փոփոխու-
թիւն մը չեղաւ մեր վերջի թիւէն ՚ի վեր: ապրա-
նաց գինները հասարակօրէն մի և նոյն են: անոր
համար այս անգամ Իզմիրու առևտուրին վրայօք
նշանակելու արժանի ծանօթութիւններ չունինք:

ՓՈՒՄԵՆԿՈՒԹԻՒՆԻՐ

ՊՕՂԻՍ

18 Եւրեմբեր:

Լօնտու	110¾-110
Օտէսա	19¾-19½
Իզմիր	148-146
Ղեննա	461
Թարսու	455-456
Շէնօվա	173-173½
Մարսիլիա	173-174

ՉՄԻՒՆԻՒՆԻՐ

17 Եւրեմբեր:

Լօնտու	110-110½
Մարսիլիա	173½-174¾
Թարսու	449-450

ՉԱՆԵՕՐԵՆ ՍՏԵՊԵՆԻ

Տերէքի ըրեալ (չարշի գին)	25 5
Չէքիլ	24 5
Հինգ ֆունտնոց	23
Հինգ տրախմի	21
Մոսկովի ըրեալ	19
Հին քսաննոց	25
Նոր քսաննոց	22
Ետլորդ	54
Մաճառ	53
Բուպիէ	10
Մաճմուտիլէ	80
Մըւրը	29
Ստամբուլ	3
Բուշուտ	32

ՃԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Քանի մը գլխաւոր քաշերու ու չափերու վրայօք:

Լօնտայի	
Օնար	գրեթէ 9 տրամ է:
Փածորը կամ լիվը	144 "
Քարթըրը	10 օխայ 8 100
Հընտրել ռիթը	40 " 38 100
Թօնը	806 " 40 100
Եարտան	1½ արշըն

Մարտիլայու	
Լիվը	133 տրամ է:
Քիլօկրամը	320 "
Եթէ օրիթրան	75 օխայ:
Հարժը որ է չափ	100-105 "
Լունան	1¼ արշըն:
Թրեստու ֆունթը	180 տրամ է:
Մետրքի թէֆէն	610 "
Լիֆիօի չէքին	250 "
Թիֆթիլի և այլոց չէքին	2 օխայ է:

Կեսարիոյ պաթմանը	6 "
Իզմիրի քիլէն ցորենի	30-32-36 "
Կոստանդնուպոլսոյ ևս	20-21-24 "
Բրինձի քիլէն	10 "

Պօլսոյ լոտրան	176 տրամ է:
100 լոտրան մէկ խանթար է որ կընէ	44 օխայ,
Լամէն մէկ օխան	400 տրամ լման է:
Իզմիրու լոտրան	180 տրամ է:
100 լոտրան մէկ խանթար է որ կընէ	45 օխայ,
Լամէն մէկ օխան	380 տրամ է:
Ուստի Իզմիրու խանթարի այսրը	Կոստանդնու- պոլսու այսրէն հարուրին 5 պակաս է: ասոր նման ուրիշ քաղաքներու խանթարն ալ մէկըմէկէ առելի կամ պակաս տարբերութիւն ունին:

ՃԱՆՈՒՑՈՒՄ

Կոստանդնուպոլսոյ նոր հաստատուած Ուսումնա-
կան Բնկերութիւնը հայոց, իրեն Իզմիրու գործա-
կալ ընտրեց Ղուկաս Ղ. Պալաուզարեանը: ո՛վ որ
ուզէ կրնայ երթալ անոր գրաստանը ու անգամ գըր-
վել:

Յիշեալ ընկերութեան կառավարութեանը կող-
մանէ ստորագրեալ տոմսակ մը պիտի տըրվի ամեն
մէկ անգամին, բաժանորդութեան համար տըրված
ստակնուն համար, որ է տասներկու և կէս նոր քը-
սաննոց ոսկի:

Ղեննայու Միլիթարեան ուխտէն վերապա-
տուելի հոգնանեանց: Պօղոս վարդապետը,
որու հետ տեսութիւն ընելու պատիւ ունեցանք,
Հրահանգ աստեղագիտական անունով նոր գիրք մը
չինած է վիսաուր աստեղաց վրայ: որուն մեջը
բաւական հետաքրքրական ու գիտնալու արժանի
բաներ ըլլալով՝ անշուշտ բոլոր հայազգի ուսումնա-
սէրները փափագանօք պիտի ստանան զանկա:
ուսկից կրնան կերպ կերպ օգտակար ծանօթու-
թիւններ քաղել: Յիշեալ գիրքին հեղինակը ա-
ռանձին ջանքով կաշխատի հաստատուել, որ զիստ
էոր աստեղները մեր երկրին ու անոր բնակչացը
ամենեւին վնաս մը չեն բերեր: ո՛չ հիւանդու-
թիւնները կաւելցնեն ու ոչ օգին վրայ փոփո-
խութիւն մը կընեն: Կաւ մինչև հիմայ երեցած
մենծ գիտաւորներուն պատմութիւնն ալ կը գտնու-
ւի աս գրքին մեջը:

Կը փութանք նմանապէս ծանուցանել հասարա-
կութեանը՝ վերապատուելի Պօղոսեան Հայր
Հոգիբոս վարդապետին աշխատանքած համա-
ուօր բաւարարող ի տաճկականէ ՚ի Հայ ՚ի պէտս
գալոյցայ: Լիկիտ քանի մը տարի առաջ տպւած
հայերէն ու տաճկերէն բաւարարին երկրորդ հա-
տորն է: ուր տեղը տաճկաց լեզուին մեջը գոր-
ծածած ամեն տաճկերէն, տարբերէն ու պարս-
կերէն բաւերը կան, որոնց առջևը իրենց նշա-
նակութիւնները գրած են հայերէն ընտիր բա-
ւերով բոլոր մեր նախնեաց գիրքերէն: Տաճ-
կերէնէն հայերէնի թարգմանութիւն ընողի մը,
ինչպէս նաև տաճկերէն սորվող հայերու շատ
հարկաւոր է աս բաւարանը:

ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ. Ը. Օրագիրը

Հարաւոր անգամ մը կը տըրվի:

Տարեկան ստորագրութեան գինը 120 զուռուշ է:
կանխիկ: ով որ ուզէ կրնայ ստորագրուիլ:

Իզմիր՝ օրագրութեան տպարանը:

Պօլսո՝ Սէքրի խանը Իզմիրցի Սաւառեան Ղաթի
աղային գրաստանը:

Պուրսո՝ Քապաքճեան Սատմէոս ու Ղրիգոր աղայ-
ից մաղաղան:

Լզէքսանդրիա՝ Լզաղանեան Կարապետ աղային մա-
ղաղան:

Հոպպէ (Լաֆա) մեծապատիւ՝ Սուրատ աղային
գրաստանը:

Թրեստ՝ Երեւան Ղրիգոր աղային գրաստանը:

Լըզոլում՝ Յակոբճեանեան աղայ Սարգսին մաղաղան
Լին՝ Քարիկեանց Յարութիւն աղային մաղաղան:

Տիարպէրի՝ Պարօն Կամիանոսին մաղաղան:

Եաշ՝ Պըլլըքեան աղայ եղբարց մաղաղան:

Պաղատ՝ Լնգըղոյ առաջին թարգման աղայ Խա-
չիկին տունը:

Կարէթ՝ Լանեան Կաղարեանց Յակոբ աղային
վաճառատունը:

Պոմպա՝ Երգի պարոնաց Լըշանուր որդւոց և ընկե-
րաց վաճառատունը:

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՏԵՓԵՆՈՍԻ ՊԵՊՕՆԵՆ